

THERESE HENRIKSSON

KYLLA

Lärohandledning

Utarbetad av författaren

OPAL

Lärohandledning Kyla

I denna handledning hittar du förslag till arbete med och kring boken Kyla. Handledningen är indelad efter några av bokens teman. Till varje del finns frågeställningar att diskutera eller arbeta enskilt kring. I slutet av handledningen finns förslag på praktiska övningar i drama, bild, hemkunskap och för friluftsdag/utomhusaktivitet.

Om Kyla

Tänk dig att strömmen slås ut och kontakten med omvärlden bryts. Tänk dig att det är minus trettio grader ute och det blir bara kallare. Vad händer med ett samhälle när det visar sig vara som skörast? Vad gör du för att klara dig undan kylan?

För Sofia blir situationen verklighet när hon och hennes syskon tvingas lämna Aleå på grund av ett strömavbrott som lamslår samhället. Värst av allt är kylan, som för varje minut som går blir mer och mer påtaglig. I deras morfars stuga i Innaniträsk kan de elda, men utan fungerande mobiler isoleras de från allt som händer utanför.

Samtidigt finns en annan oro. Elias. Elias befinner sig på en musikfestival när allt plötsligt blir svart. Och kallt. Trots svårigheterna måste han ta sig tillbaka till Aleå, tillbaka till Sofia. Men till vilket pris?

Utan ström och utan kontakt med omvärlden förvandlas Aleå till en plats präglad av mörker och kyla. En plats där folk fryser ihjäl, maten tar slut och desperationen tar över. Allt handlar om att överleva men för Sofia handlar det om mer än så. Om avstånd och separation från dem hon älskar. Om att göra allt för att hålla skenet uppe när kylan tränger sig på.

Den yttre och den inre resan

I många böcker för unga får handlingens skeenden huvudkaraktärerna att växa och förändras. Så även i Kyla, där den yttre resan genom det kalla och nedsläckta landskapet triggat igång karaktärernas beslutsamhet, mod, och deras sätt att ta sig an yttre och inre konflikter.

De är inte exakt likadana när boken slutar som när den började.

Den yttre resan

Sofia, Simon, Theo och Elias färdas mellan olika platser i berättelsen.

1. Hur kändes det att läsa om när Sofia startade Volvon och körde den ut mot morfars stuga? Vad var bra/mindre bra? Motivera.

"Ingen kan ju betala heller", säger Sofia, "för kortläsarna funkar väl inte. Sådana måste ha uppkoppling."

"Men med pengar? Hundralappar, kan man väl handla för i alla fall?" undrar Theo hoppfullt.

"Nej, kassaapparaterna går nog inte ens att öppna utan ström", säger Simon. "Jag var på Coop i somras när det åskade. Strömmen försvann i typ tio minuter. Allt stod still."

Syskonen passerar bensinmacken. Den är stängd eftersom den behöver el för att fungera. I bilen är Theo sugen på godis. Syskonen pratar om att det nog kan bli svårt att handla sådant någonstans. I Aleå finns då varken reservkraft eller någon form av nätverk.

2. Hur tror du att man kan göra för att handla eller på annat sätt få tag på saker man behöver vid ett längre strömavbrott? Diskutera.

”Vad var det där?!” utbrister Pontus.

Elias kände det också. Hur bilen ryckte till, liksom skakade på sig. Och så gör den det igen. Motorlampan blinkar, och blir sedan lysande.

Elias känner hur han spärrar upp ögonen. Men för i ...

De stirrar på det röda ljuset. Aldrig har väl en varningslampa lyst så skarpt.

Bilen får inte dö för dem nu.

Men det gör den.

När Elias och Pontus åker hem från musikfestivalen är det väldigt kallt. De får problem med bilen, som stannar.

I mörker, utan varma kläder, och utan att veta var de kan få hjälp, är killarna ganska hjälplösa i kylan. Som tur är så kommer de vidare.

Sofia hittar en bil som kört av vägen. Mannen som sitter i bilen är inte längre i livet. Hon ser att han är tunt klädd.

3. Vad kan man packa med sig och ha i bilen för att klara ett sådant här ofrivilligt stopp bättre vintertid? Tänk på att det kan vara både kallt och mörkt ute.

Kom med förslag och diskutera.

(Det här är något att tänka på även om det inte är strömavbrott.)

4. Hur brukar du klä dig vintertid?

Den inre resan

Vänskap som förändras - Diskussionsfrågor

När boken börjar får vi veta att Sofia och Elias är tillsammans i hemlighet. De har bestämt att de ska berätta om sina känslor för Simon när Elias kommer hem från musikfestivalen.

1. Varför har de inte sagt något tidigare?
2. Är det svårt att prata om känslor? Varför i så fall?

Vi får också veta att Simon och Elias som varit bästa vänner nu knappast ses längre.

3. Varför har de tappat kontakten?
4. Har du blivit kär i en kompis någon gång? Varför kan det bli komplicerat?
6. Hur behåller man sin vänskap även om bara den ena kompiserna blivit kär? Vad tror du?
7. Simon är kär i Elias. Elias är kär i Sofia. Känner Elias något för Simon? Hur tror du att det ligger till?

"Sofia biter sig i läppen och känner att hon vågar fråga.

"Men alltså, hoppas du fortfarande?"

Simon vickar sakta på huvudet. "Ett tag trodde jag att det fanns en chans. Tolkade grejer och tyckte faktiskt att ... Men nu vet jag att det inte gör det. Jag får jobba på vänskapen istället."

Styrka och ”svaghet”

I Kyla kämpar våra vänner för att överleva. De gör saker som de aldrig har gjort förut.

1. Tror du att man klarar mer om man verkligen måste?
2. Har du klarat av något som du aldrig trodde att du skulle kunna göra någon gång? Hur kändes det?
3. Kan man vara modig på olika sätt?
4. Vad är mod för dig?

Nu tycker Simon att det räcker, men mannen höjer vapnet som Sofia försett honom med. ”Medicin!” vrålar han. Simon pekar mot hallen där medicinskåpet hänger.

När Jarmo dyker upp i stugan händer det grejer! Han är stark, arg och burdus.

5. Varför är Jarmo så arg?
6. Kunde han ha betett sig annorlunda när han kom till stugan? Vilken skillnad skulle det ha blivit på hans och ungdomarnas första möte då?
7. Hur ändras din syn på Jarmo under berättelsens gång?

Hjärtat bultar till. Börjar dunka som om det fått ett psykbrut.

Sofia är en tjej som tar mycket ansvar. Hon vill också gärna ha koll på läget.

När hon är ute på isen får hon ångest. Hon faller omkull och andas fort. Sedan förstår hon vad som hänt. Sofia vet att ångesten inte är farlig i sig.

8. Varför reagerade hon så här tror du?
9. Borde hon ha pratat mer med de andra om hur hon kände sig?
10. Kan det vara viktigt och till och med en styrka att våga visa sig ”svag”?

Livet och döden

"Hallå?" Sofia gläntar på förardörren.

Han sitter framåtlutad och det ser ut som om han sover. Mössan är djupt neddragen i pannan. Händerna är nakna på ratten.

"Hallå, är du ...? Hur ...?"

Hon tar av sig vanten och känner på hans ansikte. Det är blekt och ...

När hon böjer sig fram ser hon hans ögon. De är öppna.

Irisarna är gråblå och frusna. Liksom krackelerade.

1. Hur kändes det att läsa om när Sofia hittar mannen i bilen, och senare också Kristina?
2. Kan det finnas något som är bra med att läsa om svåra saker i böcker? Motivera.

"Mamma", viskar han. "Om jag bara somnar nu. Jag är så förbannat trött att jag tror jag kan göra det. Kommer jag dit där du är då?"

När han tittar upp mot himlen igen sveper ett norrskensöga upp bakom skogen. Det närmar sig. Våldigt, grönt- och lilaskimrande.

"Tänk inte ens tanken, Elias Lindgren."

"Men jag tänker tanken ändå", säger han. "Hur ska du kunna hindra mig?"

3. Fundering. Varför tror du att Elias pratade med sin mamma när han satt sig vid trädstammen?
4. Tror du att Kristina på något vis också var där?
5. Vad var det som gjorde att Elias valde att fortsätta sin vandring?

Verklighetens norrskensöga.

Praktiska saker och prepping

”En prepper är en person som förbereder sig för att kunna överleva en samhällskatastrof.”

Pandemier, naturkatastrofer och samhällskollaps är några av de orosmoln som en *prepper* ser på himlen. Genom förberedelser skapar preppern förutsättningar för att överleva katastrofen. Expressen berättar om några vanliga metoder: ”En riktig prepper söker sig bort från staden och mot landet, i alla fall om en kris blir långvarig. Då är gamla färdigheter plötsligt hårdvaluta: att kunna jaga, göra upp eld, bygga vindskydd, odla och konservera.” Ordet *prepper* är inlånat från engelskan. Det är bildat till verbet *prepare*, ’förbereda’.

Språktidningen (2/2016)

Boken *Kyla* har kallats ”prepperroman” i pressen, och har också jämförts med teveserien *Nedsläckt land*. Då handlade det förstås om skillnaden mellan att vara förberedd, och att inte vara det.

I boken har ingen förväntat sig att det ska kunna bli ett längre strömavbrott mitt i vintern. Därför har de flesta inte skaffat sig varken kunskap eller utrustning som kunde underlätta om något sådant skulle hända.

Realityserien *Nedsläckt land* går ut på att ett antal vuxna personer med varierande kunskaper om praktiska saker ska klara sig ett par veckor utan ström, sommartid. De vet heller inget om vad som väntar dem innan.

I boken är ungdomarna, som de flesta andra, inga preppers. De har varken vevradio, spritkök eller uppladdade powerbanks. Och de har bara handlat färdigmat som pizza och hamburgare sedan föräldrarna reste iväg. Men de har praktiska kunskaper som de har fått genom sin morfar, och som kommer väl till pass när katastrofen slår till.

Diskutera

1. Tycker du att Sofia, Simon och Theo gjorde rätt val som åkte till stugan?
2. Hur tror du att de skulle ha klarat sig om de hade stannat i stan?
3. Vem hade de kunnat be om hjälp?

I boken nämns praktiska prylar som ungdomarna antingen använder, pratar om, eller önskar att de hade haft.

4. Vilka saker som de har tillgång till tror du kan ha betytt ”liv eller död” för Sofia, Simon, Theo och Elias?
5. Räkna upp så många olika saker du kan komma på, som de *inte* hade, men som kunde ha underlättat för dem under tiden som det var strömavbrott.
6. Vad har du hemma hos dig som kan vara bra att ha om det blir strömavbrott eller något annat problem, som exempelvis förorenat vatten?

På bilden syns bland annat:
fotogenlykta, tändstickor,
tändstål, kniv, ficklampa med vev,
spritkök, broschyren
Om krisen eller kriget kommer,
och den gamla pannlampan
Elias fick av Eugen.

Arbeta ämnesintegrerat

Svenska

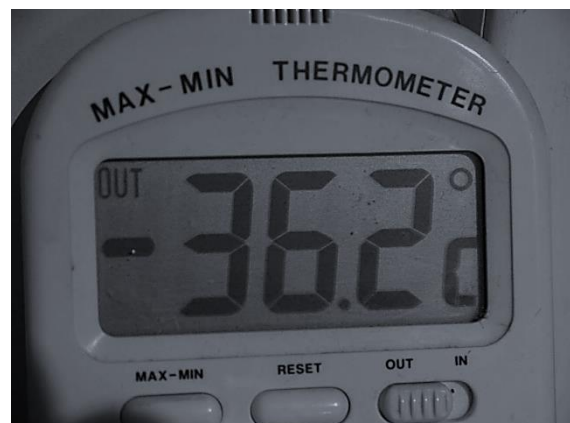
- Skriv en bokrecension. (Berätta gärna för författaren vad du tyckte. Då blir hon glad och så lär hon sig hur hon ska skriva ännu bättre böcker.)
- Välj en scen och skriv den ut en annan karaktärs synvinkel.
- Skriv något om vad du tror hände i samhället och med karaktärerna efter berättelsens slut?
- Skriv om vad Jarmo och Vanja gjorde sedan de hade åkt vidare?
- Använd bokens strömbrott som grund men hitta på en egen berättelse med egna karaktärer.
- Kopiera några sidor och gör ”Blackout Poetry” av dem.

Bild

- Måla eller teckna valfritt motiv ur Kyla, för hand eller digitalt.
- Måla en stark känsla från en scen ur boken. Det måste inte vara föreställande utan kan vara abstrakt.
- Hur ser personerna i Kyla ut egentligen? Gör ett porträtt av någon av karaktärerna i valfri teknik.
- Klipp ut bilder ur tidningar och reklam, eller skriv ut bilder, och gör collage från någon scen ur boken.

Drama

- Dramatisera en valfri scen ur boken.
- Gör en ”boktrailer.”

Historia

För hundra år sedan var ett strömavbrott inte något särskilt stort problem jämfört med idag.

Vad beror det på? Hur levde folk då respektive nu?

Ta reda på mer fakta. Diskutera och jämför.

Geografi och samhällskunskap

På många platser i världen lever människor helt utan, eller med liten tillgång till elektricitet.

På andra platser finns internet kanske bara finns i ett enda hus i en by. Folk som lever så har helt andra förutsättningar än vad vi och våra vänner i Kyla har. Ta reda på mer fakta.

Diskutera och jämför.

Hemkunskap, friluftsdag och utevistelse

Vilken sorts mat håller sig länge i skafferiet? (Pasta, ris, konserver, pulvermat.)

Här kan man också prata om praktiska saker att ha i hemmet. Som vattendunk om man behöver hämta vatten, vattenfilter som passar på petflaska och ger många liter rent vatten.

Hur lagar man mat på ett spritkök? (Eller liknande kök.)

Hur lagar man mat över öppen eld?

I samband med friluftsdagen kan det passa med lite eldningskunskap.

Hur gör man på bästa sätt upp en eld?

Hur funkar ett tändstål?

Laga mat tillsammans utomhus.

(Här gäller förstås som alltid att kolla eldningsförbud och lämpliga platser att elda på.)

Konsten att klä sig efter väder. (Tjat som alltid är aktuellt!)

I Kyla pratar Simon om att göra bröd på järnspisplattan. På utflykten kan det vara en bra idé att göra det i en gjutjärnsanna eller i en murikka! Gör degen klar i förväg.

Mjukt tunnbröd i stekpanna eller murikka

8 bröd

2 1/2 dl vätska (mjölk, vatten eller havremjök.)

Ett par nypor salt

ca 6 dl vetemjöl. Häll i ca 5 dl först och spara resten till utbakningen. (Kan bytas mot glutenfritt alternativ.)

1 msk olja

Blanda vätska, salt och vetemjöl i en bunke. Tillsätt oljan. Arbeta snabbt ihop till en smidig deg.

Dela degen i cirka 8 lika stora bitar. Kavla, (eller forma med handen) varje degbit till en tunn rundel. Se till att ha mjöl under degbiten så den inte kladdar fast.

Stek i en torr panna på medelhög värme. Cirka 3 minuter på varje sida.

För en "brödigare" konsistens kan du tillsätta 2 tsk bakpulver med mjölet.

Bok, webb och filmtips!

Barnen från Frostmofjället är en riktig klassiker av Laura Fitinghoff. Den kom ut så tidigt som 1907. I boken handlar det om sju syskon, som tillsammans med sin get Gullspira, ger sig ut på en vandring över fjället. De går genom en hemsk vargavinter, för att finna trygghet och ett nytt hem. *Barnen från Frostmofjället* blev film 1945.

Stjärnklart, Stjärnfall och *Stjärndamm* av Lars Wilderäng.

En trilogi med dystopiskt tema som bland annat handlar om just strömavbrott. Böckerna riktar sig till vuxna.

En sekund i taget av Sofia Nordin.

Hedvig är ensam kvar efter en feber som dödat alla. Hon lär sig elda och mjölka kor.

Snöstormen av Sofia Nordin. Om några syskon som blir insnöade på fjället. Lättläst.

Den gröna cirkeln av Stefan Casta

Händelserna utspelar sig en liten bit in i framtiden: En tisdag i november försvinner fyra ungdomar spårlöst från kulturskolan Fågelboet.

Legenden om den gröna cirkeln – Under tiden av Stefan Casta

BLÖH: Barnens lilla överlevnadshandbok av Jan Erik Ullström.

Hur hittar du vatten? Åt vilket håll är norr? Hur bygger du ett skydd? Och hur gör du upp en eld?

Krishandboken av Niklas Kämpargård.

Nedsläckt land i SVT Play, <https://www.svtplay.se/nedslackt-land>

Om krisen eller kriget kommer. Broschyr som skickats ut i brevlådorna. Finns att få på olika språk. MSB Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. <https://www.msb.se/sv>

MSB. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. <https://www.msb.se/sv>

Krisinformation.se <https://www.krisinformation.se/>

BRIS. Barnens hjälptelefon. Ring 116111, om du exempelvis likt Sofia känner ångest och behöver prata med någon. <https://www.bris.se/>

Bokfakta

Förlag: Bokförlaget Opal

<https://www.opal.se/>

Kontakt: hanna@opal.se

ISBN: 9789172261495

Utgiven: 2019 01

Sidantal: 251

Omslag: Clara Dackenberg

Författarkontakt

Therese Henriksson

Mail: tezzanster@gmail.com

Författarsida på Facebook: <https://www.facebook.com/theresehenrikssons/>

Boken Kylas egen sida: <https://www.facebook.com/bokenkyla/>

Instagram: https://www.instagram.com/therese_henrikssons/

Blogg: <https://theresehenrikssons.blogspot.com/>

Kort om mig

Innan jag blev författare jobbade jag som undersköterska och fritidspedagog. Jag växte upp i Boden, och i en liten by som heter Mockträsk. Min pappa var en riktig skogsmänniska som gillade att berätta rysliga sagor. Kyla är delvis inspirerad av honom. Fast själva idén fick jag när jag såg ett nyhetsinslag om cyberhot mot elnätet, på vinterns allra kallaste dag.

Jag skriver med hjärtat, och hoppas kunna ge läsaren en spännande och rolig upplevelse. En möjlighet att känna igen sig, och att kanske kunna hämta styrka ur texter och karaktärer.

Tack för att du valde att läsa och arbeta med Kyla!

Bilder i handledningen ©Therese Henriksson